

Etnografické a folkloristické aspekty v pracích učitelů východních Čech

Posudek diplomové práce Bc. Jany Tomášové

Autorka si zvolila zajímavý a doposud poměrně málo zpracovaný (odborně) segment dějin české etnologie. Na vybraném vzorku čtyř východočeských učitelů demonstruje vzájemné ovlivňování venkovských pedagogů a utvářející se etnologické vědy, především pak jejího zibrtového proudu. Téma přitom pojala interdisciplinárně: zejména musím v tomto ohledu ocenit práci se skripty naší přední odbornice na historii pedagogiky doc. Růženy Váňové; bylo by ovšem vhodné reflektovat i její novější publikace.

Dále je nutné vyzdvihnout metodický přístup při práci s prameny a provedenou kritiku těchto pramenů v úvodních pasážích.

K vlastnímu jádru práce: v pojednání o meziválečném školství postrádám alespoň zmínku o Masarykově přístupu k problematice (autorka ostatně píše, že Sál doporučil zařadit do prvouky píseň *Ach, synku, synku*); zvláště pak, pokud je hovořeno o projevech prvorepublikového nacionalismu v dobovém školství.

Jelikož Jana Tomášová shrnuje proměny koncepce školství v jednotlivých politicko-dějinných etapách od tereziánských a josefínských reforem, lze jen litovat záměrné absence rozboru etnologické situace první poloviny 19. století, která by korespondovala s výkladem pedagogické problematiky (koneckonců již SZM v Opavě bylo spojeno s pedagogickou činností).

Vítám pojednání o Hobsbawmově pojetí tradice; je však třeba přijímat ji spíše coby názor radikálního myšlenkového proudu, navíc především filosoficko-politický, tudíž do etnologické roviny aplikovatelný pouze na základě kritické analýzy. Rovněž koncept národa či vymezení etnicity v pojetí druhé poloviny 19. století není zcela novým jevem, jak tvrdí někteří historikové a filosofové. Autorčin příklon k určitému směru přitom samozřejmě respektuji.

Pozor na interpretaci pojmu „umělý“ ve smyslu „cizorodý“ v češtině roku 1903, kdy měl více významů než dnes. *Umělým obrozením školní výchovy* mohl autor také mínit obrození dovedné, zdařilé, funkční či (národně) umělecké - kulturní. Zde třeba vymezení pojmů na základě hlubšího rozboru ze širšího kontextu (čl. 7.1).

Blažkův apel k vytvoření muzea při každé škole lze vztáhnout k funkci školních kabinetů, kde byly často uchovávány předměty vlastivědného charakteru. Mnoho vznikajících regionálních/vlastivědných muzeí pak skutečně našlo prostory v budovách škol, kde po

jistou dobu primárně plnila výchovnou funkci. Jak autorka sama zmiňuje v závěru práce, zakladateli takových institucí byli často sami učitelé.

Za velmi přínosné považuji rozvedení tématu aktivního přetváření a upravování sebrané folklorní látky učiteli-sběrateli k pedagogickým účelům; krom Sála byl typickým příkladem z východních Čech (v jiném místě práce zmíněný) Jan Karel Hraše z Náchoda.

Z hlediska koncepce diplomové práce lze diskutovat snad pouze o umístění medailonků jednotlivých učitelů do přílohové části; jedná se však spíše o technický detail a současné uspořádání shledávám rovněž vyhovujícím. Dynamičnosti textu by napomohlo umístění některých dlouhých citací (ministrské výnosy a pod.) do přílohové sekce.

Jak autorka sama naznačila, téma je velice široké a není zdaleka vyčerpáno; velmi kladně hodnotím i její zájem o další rozvíjení této práce věnované problematice prolínání pedagogiky s etnologií.

Přes uvedené připomínky (míněné spíše konstruktivně než kriticky) práci navrhuji hodnotit známkou *výborně*.

V Praze dne 10. 9. 2013

Mgr. Daniel Dědovský